

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Sjuksköterskeprogrammet 180 hp

KANDIDATUPPSATS

Sjuksköterskors attityder gentemot patienter
alkoholberoendeproblematik

En litteraturstudie

Ellinor Arvidsson och Alicia Karisaar

Omvårdnad 15 hp

Varberg 2017-12-06

**Sjuksköterskors attityder gentemot
patienter med
alkoholberoendeproblematik**
En litteraturstudie

Författare: Alicia Karisaar
Ellinor Arvidsson

Ämne Omvårdnad
Högskolepoäng 15hp
Stad och datum Varberg 2017-12-06

Titel	Sjuksköterskors attityder gentemot patienter med alkoholberoendeproblematik
Författare	Alicia Karisaar, Ellinor Arvidsson
Akademi	Hälsa och välfärd
Handledare	Jörgen Öijervall, Universitetsadjunkt i omvårdnad, Fil. mag.
Examinator	Elenita Forsberg, Lektor, Med. dr.
Tid	Höstterminen 2017
Sidantal	15
Nyckelord	Alkoholism, Attityd, Sjuksköterska

Sammanfattning

I Sverige konsumeras alkohol av individer i alla olika åldrar och av olika socioekonomiska klasser. Cirka 320 000 personer i det svenska samhället lider av en alkoholberoendeproblematik. Alkohol är klassad som en laglig substans och sjuksköterskan kan komma i kontakt med patienter som har drabbats av en alkoholberoendeproblematik inom alla olika instanser inom vården, vilket innebär att sjuksköterskan med all säkerhet möter dessa patienter. Syftet med studien var att undersöka sjuksköterskors attityder till patienter med en alkoholberoendeproblematik. Studien genomfördes som en litteraturstudie. Sökningen av artiklarna resulterade i åtta artiklar, vilka bearbetades så att tre olika kategorier framstod och bildade studiens resultat. De tre kategorier som framkom var: *Sjuksköterskans attityder: negativa, neutrala och positiva*, *Sjuksköterskans attityder angående rätten till vård av patienter med alkoholberoendeproblematik* och *Hur utbildning kan påverka sjuksköterskors attityder till patienter med alkoholberoendeproblematik*. Negativa, neutrala och positiva attityder existerade hos sjuksköterskan. Den grundläggande faktorn till vilken attityd som förekom var sjuksköterskans erfarenheter. Oavsett attityd ansåg sjuksköterskan att patienter med alkoholberoendeproblematik hade rätt till vård för att behandlas för sitt sjukdomstillstånd. För att uppnå mer positiva attityder hos sjuksköterskan fanns ett behov utav mer utbildning inom ämnet alkoholberoendeproblematik.

Title	Nurses' attitudes towards patients with alcohol-related problems
Author	Alicia Karisaar, Ellinor Arvidsson
Department	Health and Welfare
Supervisor	Jörgen Öjervall, Lecturer in nursing, MNSc
Examiner	Elenita Forsberg, Senior Lecturer in nursing, PhD
Period	Autumn 2017
Pages	15
Key words	Alcoholism, Attitude, Nurse

Abstract

In Sweden alcohol is consumed by people of all ages and by different social economic groups. Around 320 000 individuals in the Swedish society suffers from an alcohol-related problem. Alcohol is considered as a legal substance and it is most common that nurses' at some point in their career will meet a patient who suffers from a alcohol-related disease. The aim of this study was to investigate nurses' attitudes towards patients with alcohol-related problems. The study was conducted as a literature study. The result of the study is based on eight articles which was analyzed and processed. From this process three different categories emerged and founded the result: *Nurses' attitudes: negative, neutral and positive, Nurses' attitudes regarding the right to receive care towards patients with alcohol-related problems* and *How education can affect nurses' attitudes towards patients with alcohol-related problems*. There was existing negative, neutral and positive attitudes among the nurses'. The nurses' experiences was the main consideration that contributed to the attitudes. Regardless the attitude, the nurses' opinions were that patients with alcohol-related problems had the right to demand care and to be treated. To achieve more positive attitudes among the nurses', they need more education about the subject alcohol-related problems.

Innehållsförteckning

Indledning	1
Bakgrund	1
Riskbruk.....	2
Missbruk	2
Beroende.....	3
Alkoholism som sjukdom	3
Attityd	4
Omvårdnad	4
Problemformulering	5
Syfte	5
Metod	5
Design	5
Datainsamling.....	5
Cinahl	6
Pubmed.....	6
Databearbetning	6
Etiska överväganden	7
Resultat	8
Sjuksköterskans attityder: negativa, neutrala och positiva	8
Sjuksköterskans attityder angående rätten till vård av patienter med alkoholberoendeproblematik	9
Hur utbildning kan påverka sjuksköterskors attityder till patienter med alkoholberoendeproblematik	10
Diskussion	11
Metoddiskussion	11
Resultatdiskussion	12
Konklusion	15
Implikation	16

Referenser

Bilagor

Bilaga A: Sökordsöversikt

Bilaga B: Sökhistorik

Bilaga C: Artikelöversikt

Inledning

Konsumering av alkohol i riskfulla mängder är idag ett globalt problem (World Health Organization, 2011), då individerna riskerar att drabbas av sjukdomar och att dö i förtid (Freiberg & Kraemer, 2010). Alkohol intas av människan i form av drycker som öl, vin och sprit. Vin är den dryck som konsumeras i störst mängd i Sverige, öl i Spanien och sprit i Ryssland vilket tyder på att det varierar mellan länderna. Europa är den världsdelen med högst alkoholkonsumtion i världen (WHO, 2011). I Sverige finns det cirka 320 000 personer som lider av en alkoholberoendeproblematik och cirka 130 000 individer som lider av ett alkoholmissbruk i åldrarna 17–84 år. Inom båda kategorierna är det fler män än kvinnor som är representerade (Ramstedt, Sundin, Landberg & Raninen, 2014). Johansson, Bendtsen och Åkerlind (2002) beskriver hur sjuksköterskor anser att andra patienter som väntar på vård blir lidande då väntetiden till att få vård blir längre, på grund av att patienter med alkoholproblem anses ta längre tid att behandla. Sjuksköterskorna bedömer även att flertalet patienter reagerar negativt när de får frågor angående deras alkoholvanor vilket kan skapa svårigheter i att upptäcka och utreda alkoholberoendeproblematik hos patienter (Johansson, Bendtsen & Åkerlind, 2002). I Sverige är det lagligt att köpa och konsumera alkohol, vilket innebär att den är lättillgänglig och därmed är det vanligt att komma i kontakt med individer som konsumerar det. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN, 2016) förklarar hur 80 % utav den svenska befolkningen druckit alkohol de senaste 30 dagarna. Individer som är beroende av alkohol upplever stigmatisering av sitt tillstånd och en känsla av skam på grund av sin sjukdom (Dilkes-Frayne, Fraser, Kocanovic, Moore, Pienaar & Treloar, 2017). Vid alkoholkonsumtion tar kroppen upp alkoholen via tunntarm och mage, och leds sedan med hjälp utav blodet vidare till hjärnan, vilket leder till en psykisk och fysisk påverkan. Alkoholen bryts ned i kroppen på samma sätt hos alla individer, men yttrar sig individuellt beroende på hur personen är byggd, kön och hälsostatus. En reaktion som alkohol kan leda till är aggressivitet, vilket kan medföra negativa konsekvenser för fler personer än bara konsumenten själv (CAN, 2016). Den ekonomiska kostnaden för problem relaterat till alkohol i samhället uppgick 2002 till 20,3 miljarder kronor (Jarl et al., 2006).

Bakgrund

Att konsumera alkohol påverkar inte bara hjärnan den stund substansen befinner sig i kroppen, utan hela kroppen bryts fysiskt ner och risken för följsjukdomar ökar markant (Folkhälsomyndigheten, 2016). Risk för somatiska sjukdomar ökar vid alkoholkonsumtion samt att risk för olyckor som exempelvis trafikolyckor ökar ju mer alkohol som konsumeras av individen. Antalet dödsfall per år relaterat till alkohol visar på en nedåtgående trend. År 2014 avled 1950 personer i Sverige av alkoholrelaterade orsaker, där männen företräder den större andelen av de som avlidit (Folkhälsomyndigheten, 2016). Inom samtliga delar av sjukvården kommer personal i

kontakt med individer som konsumerar alkohol, både måttligt eller enligt kriterierna för ett missbruk. Centrala nervsystemet, gastrointestinala systemet, kardiovaskulära systemet och hematopoetiska systemet är system i människokroppen som påverkas negativt utav alkohol (Comptom, 2002). Risk för cancer i bland annat lever, struphuvud och matstrupe, levercirros och arytmier föreligger hos individer som konsumerar farliga mängder alkohol och en skadlig påverkan på kroppen ökar (Freiberg & Kraemer, 2010). Även Socialstyrelsen (2012) beskriver hur en för hög konsumtion av alkohol leder till negativa hälsoeffekter såsom för tidig död och allvarliga sjukdomar.

Förbrukning av alkohol är lägre hos individer som är födda utomlands och synnerligt de som är födda utanför Skandinavien, än hos de personer som är födda i Sverige (Ramstedt et al., 2014). Det finns även skillnader gällande alkoholförbrukningen beroende på utbildning och lön då den grupp som har högst inkomst och utbildning, dricker alkohol minst en gång i veckan, till skillnad från de med lägre utbildning och inkomst. Dock vad gäller intensivkonsumtion är skillnaden inte lika påtaglig mellan de två socioekonomiska grupperna, även om bakgrund är en betydande faktor till alkoholberoendeproblematik (Ramstedt et al., 2014).

Riskbruk

Riskbruk av alkohol definieras då en individs konsumtionsnivåer av alkohol ökar risken för psykiska och somatiska skador (Franck, 2011). Det finns skillnader mellan riskbruk, beroende och missbruk. Ingår en individs konsumering av alkohol inom kriterier för riskbruk behöver individen endast minska konsumtionen till en riskfri nivå, medan den beroende bör sträva efter att vara nykter resten av livet. Genom att fråga patienten och ta blod- och urinprover kan personal inom sjukvården upptäcka riskbruk och diskutera det med sin patient (Franck, 2011). Riskbruk av alkohol kategoriseras som genomsnittlig- och intensivkonsumtion. Hos en kvinna definieras ett riskbruk som nio standardglas i veckan (12-15cl vin/glas). Intensivkonsumtion bedöms vara fler än fyra glas vin vid ett och samma tillfälle, någon gång i månaden. Tillskillnad från kvinnors genomsnittliga gränsvivå har männen högre nivå för vad som definieras som ett riskbruk av alkohol. Genomsnittliga konsumtionen av alkohol motsvarar 14 glas vin för män och intensivkonsumtionen ligger på fler än fem standardglas vid ett tillfälle (Statens folkhälsoinstitut, 2011). Alkohol kan även räknas i gram, där ett dagligt intag av mer än 20-30 gram riskerar att skada individens hälsa (Anderson, Cremona, Paton, Turner & Wallace, 1993).

Missbruk

Begreppet missbruk förklaras av Franck och Nylander (2011) som svårdefinierat då innebörden varierar. Inom svensk sjukvård beskrivs det hur begreppet missbruk förknippas som något negativt, och att den svenska sjukvården avser att ta avstånd från begreppet. Istället strävar sjukvården efter att fokusera på det diagnostiska

begreppet beroende (Franck & Nylander, 2011). Benämningen missbrukare anses såpass negativt betingat att det strider emot *hälso- och sjukvårdslagen* (SFS 2017:30). Undantag förekommer angående begreppet missbruk, då det fortfarande används inom hälso- och sjukvården i undantag för beskrivning utav ett skadligt bruk av en drog, exempelvis återfall (Franck & Nylander, 2011).

Beroende

Patienter som är beroende av alkohol lider av en kronisk sjukdom. Ett kroniskt beroende av alkohol orsakar skador i hjärnan genom att hjärnans metaboliska aktivitet påverkas och uppfattningar av den omgivande miljön förändras (Leshner, 1997). Olika typer av beroende beskrivs som något personal inom vården möter på inom flera olika situationer i sitt arbete (Franck & Nylander, 2011). En patient kan vara beroende av ett läkemedel som för patienten är livsavgörande och livsviktigt, exempelvis insulin eller blodtrycksmedicin, för att överleva eller för att undvika sjukdomskomplikationer. Denna typ av beroende kategoriseras dock inte som ett beroende inom hälso- och sjukvård enligt medicinsk mening. Inom det svenska språket beskrivs det att det inte finns något begrepp som särskiljer beroende av exempelvis alkohol från något annat beroende (Franck & Nylander, 2011). Individer som lider av alkoholberoendeproblematik uppvisar varierande omfattningar av abstinensbesvär vid avgiftning av alkohol, och även olika tolerans- och beroendenivåer av alkohol. Variationerna vid exempelvis avgiftning vid alkohol misstänks bero på de gener som är inblandade vid beroendet (Berkel & Pandey, 2017). Yttre omständigheter såsom tillgång till alkohol, misshandel under uppväxten och gruppsytryck kan medföra en större benägenhet för att utveckla ett beroende av alkohol (Ducci & Goldman, 2008).

Alkoholism som sjukdom

Alkoholism är en sjukdom där beroendet av alkohol påverkas av 100-tals olika gener som existerar i människokroppen (Ducci & Goldman, 2008). Hos individer som lider av ett alkoholberoende ses de delar av hjärnan som involverar belöning och begär ha en inverkan på beroendet (Berkel & Pandey, 2017). För att ställa diagnosen alkoholism, används diagnosmanualen DSM-5. Manualen används för att fastställa psykiska sjukdomar, där alkoholmissbruk och alkoholberoende ingår under benämningen *substance use disorder*. Utav totalt 11 kategorier definieras svårighetsgraden från mild till svår, där minst två kriterier skall uppfyllas för att diagnosen ska ställas (Internetmedicin, 2017). Alkoholberoendet hos patienten skall ses som ett enskilt sjukdomstillstånd under vårdtiden och inte antas behandlas vid behandling utav andra tillstånd såsom depression och sömnsvårigheter. Läkemedel skall därför också anpassas till beroendet och inte adderas eller tas bort ifall patienten behandlas för något annat som anses gå under samma benämning eller vara orsaken till beroendet (Internetmedicin, 2017).

Attityd

Synonymer till ordet attityd är bland andra: inställning, ståndpunkt och synsätt (Svenska Akademien, 2015). Rosén (2017) beskriver attityd som ett beteende vilket yttrar sig i att en person har en positiv eller negativ inställning till en företeelse och är något som utvecklas genom erfarenheter. Fördomar anses vara en negativ attityd och kan resultera i att personen som fördomen riktar sig mot blir kränkt (Rosén, 2017). Attityd skapas i sociala situationer där en social interaktion sker (Egidius, 2005). Begreppet kan ses utifrån tre perspektiv: konativ, kognitiv och emotionell. Den konativa aspekten avser en människas behov, motivation och det som individen eftersträvar. Kognitiv syftar till tolkningen av en företeelse. Den emotionella aspekten avser responsen som utlöses av en känslsam situation (Egidius, 2005). Attityd kan även förklaras som ett uppförande som är möjligt att observera samt att det beskrivs som något yttre och inre. Det yttre är något som formas av den miljö vi befinner oss i och sociala sammanhang och det inre syftar till intellektet (Rosén, 2017).

Omvårdnad

Sjuksköterska är ett yrke som erhålls genom utbildning och godkännande av en myndighet att kunna få utföra omvårdnad inom det landet (International Council of Nurses [ICN], 2017). Sjuksköterskans arbetssätt grundar sig i tillförlitliga erfarenheter och vetenskaplig kunskap inom omvårdnad. Sjuksköterskans ansvarområde är att granska den kliniska omvårdnaden, att organisera och leda samt instruera och utbilda patienter, dess närstående och kollegor (Nationalencyklopedin, 2017). Arbetsuppgifterna utgörs av att förebygga ohälsa och främja hälsan hos alla typer av människor i alla åldrar, både fysiskt och psykiskt. För att utföra en evidensbaserad och god vård bör sjuksköterskan vara uppdaterad inom de senaste vetenskapliga upptäckterna som avser arbetsområdet (ICN, 2017). I rollen som sjuksköterska är inte botande av sjukdom främsta prioritet, utan upprätthålla en god hälsa (Gustin Wiklund & Lindwall, 2012).

Compton (2002) beskriver hur en god vård bedrivs till patienter med alkoholberoendeproblematik där det är viktigt att stödja patienten, exempelvis ifall patienten upplever hallucinationer. Genom enkla miljöbyten som tyst miljö, mjukt ljus och möjlighet för patienten att uppleva autonomi ges fler möjligheter till en god vård. Personal kan skapa en trygg miljö för patienten genom att låta patienten få tillgång till ett eget rum och någon som närvarar om patienten upplever oro och ångest, samt att inte begränsa utan ge möjligheter till patienten. Det är säkrare för både patientens hälsa och ger personalen en bra uppfattning om hur patienten mår sig under vårdtiden (Compton, 2002).

Problemformulering

Alkoholism är en sjukdom som skadar kroppens organ, har negativ effekt på det psykiska välmåendet och drabbar patientens anhöriga. Sjukdomen är kostsam för samhället då dessa patienter är i behov av vård och stöd från staten. Genom att undersöka sjuksköterskors attityder och bemötande till alkoholmissbrukande patienter, ökar möjligheten att förbättra eventuella brister och på så sätt bidra med bättre vård.

Syfte

Syftet med studien är att undersöka sjuksköterskors attityder gentemot patienter som lever med alkoholberoendeproblematik.

Metod

Design

En allmän litteraturstudie genomfördes enligt Forsberg och Wengström (2013).

Datainsamling

Datainsamlingen utfördes genom sökningar efter vetenskapliga artiklar i databaserna Cinahl, Pubmed och Psycinfo. Valet av databaserna motiverades av att de innehåller artiklar som är inriktade på omvårdnad samt psykologiska studier (Forsberg & Wengström, 2013). En inledande sökning utfördes för att undersöka utbudet av artiklar som var relevanta för syftet. Den inledande resulterade i flera artiklar innehållande studenters attityder, vilket medförde att de artiklarna blev ett exklusionskrav. De booleska operatorerna OR, AND och NOT användes för att optimera sökningarna (Forsberg & Wengström, 2013). Sökord som tillämpades var bland andra *nurse*, *attitudes* och *alcoholism*. Sökordet NOT *student* tillämpades utefter exklusionskravet. För att begränsa antalet artiklar och finna aktuell forskning exkluderas artiklar som var över tio år gamla, då tillräckligt många relevanta artiklar för området fanns inom detta tidsspann. Även artiklar som var svåra att skilja mellan droger och alkohol. För att göra sökningarna så effektiva som möjligt tillämpades inklusionskrav. I Cinahl hade inklusionskraven benämningen *Limits* och i Pubmed benämndes de som *Filters*. Artiklar som fanns tillgängliga på engelska inkluderades, artiklar med tillhörande abstrakt samt att de var publicerade mellan 2007 och 2017. Det genomfördes sökningar i databasen Psycinfo, dock framkom mestadels dubletter samt artiklar som inte svarade mot studiens syfte. För att inte riskera att någon artikel av värde för resultatet undgick, bokades ett möte in med en bibliotekarie med syftet att effektivisera sökningen (Forsberg & Wengström, 2013). Efter mötet gjordes sökningar med följande ämnesord i Cinahl: *alcohol** och "*nurse attitudes*". Två nya abstrakt lästes utöver de föregående sökningarna, dock svarade de inte mot syftet. Genomgång av referenslitteratur i resultatartiklarna utfördes för att garantera att inga potentiella resultatartiklar förbisågs. Forsberg och Wengström (2013) beskriver

att en manuell sökning i form av undersökning av referenslista är ett sätt att finna relevanta artiklar. Granskningen medförde inga fler artiklar som kunde användas i resultatet. För att säkra kvalitén på de vetenskapliga artiklarna bedömdes dem individuellt enligt Carlsson och Eimans (2003) kvalitetsmall för att sedan analyseras och diskuteras gemensamt. De artiklar som uppnådde grad I eller II inkluderades i resultatet. Sökhistoriken redovisas i en tabell (se bilaga B).

Cinahl

Två olika sökningar i databasen Cinahl utfördes. Följande sökord söktes som fritext och användes i första sökningen: *nurse OR nurses OR nursing AND attitude OR attitudes AND alcohol OR alcohol abuse OR alcohol addiction OR alcoholism OR alcohol dependence NOT student OR students* (se bilaga A). Sökningen resulterade i 75 träffar där 20 abstrakt lästes igenom och 12 artiklar granskades varav fem användes som resultatartiklar. I den andra sökningen kombinerades sökorden *nurs* AND alcohol* AND attitude* NOT student**, även dessa i fritext. Trunkering tillämpades i slutet av sökordet med en asterisk (*), för att på så sätt få med olika böjelser av ordet (Forsberg & Wengström, 2013). Sökningen resulterade i 154 träffar, dock fanns det flertalet dubletter från den tidigare sökningen. Sju abstrakt lästes och fyra av artiklarna undersöktes varav två användes till resultatet (se bilaga B).

Pubmed

Samma sökord som användes i Cinahl tillämpades i Pubmed. Dock inte sökkombinationen där trunkering förekom, då följande sökning resulterade i liknande sökord. Följande sökkombination användes som fritextsökning: *nurse OR nurses OR nursing AND attitude OR attitudes AND alcohol OR alcohol abuse OR alcohol addiction OR alcoholism OR alcohol dependence NOT student OR students*. Sökningen gav 174 träffar där flertalet var dubletter. Åtta abstrakt lästes igenom där en artikel var av intresse och användes till resultatet (se bilaga B).

Databearbetning

Undersökningen av artiklarnas innehåll genomfördes som en innehållsanalys som beskrivs av Forsberg och Wengström (2013). Datan bearbetades genom att sökresultaten först läses igenom för att hitta relevanta titlar, som på något sätt indikerade att artikeln hade med det aktuella ämnet att göra. Därefter granskades abstrakt för att se om det svarade mot syftet. Innehöll abstraktet väsentlig information studerades hela artikeln. De artiklar som användes i resultatet redovisas i artikelöversikten (bilaga C). Analysering av artiklarna skedde genom att de först granskades och analyserades individuellt av författarna, för att sedan gemensamt diskuteras vad som framkommit i artiklarna. Genom diskussioner och färgkodning av artiklarnas resultat framkom kategorier som sedan delades in i tre olika teman. Uppbyggnaden och redovisningen av resultatet grundades sedan på dessa teman

(Dahlborg-Lyckhage, 2012). De teman som framkom var: *eget brukande hos sjuksköterskan, sjuksköterskors attityder, stereotyper av patienter, sjuksköterskans rädsla, alkoholism som sjukdom och okunskap/kunskap hos sjuksköterskan*. Genom ytterligare diskussion framkom det tre olika kategorier där de olika temana passade in. Kategorierna som framstod var: *Sjuksköterskans attityder: negativa, neutrala och positiva, Sjuksköterskans attityder angående rätten till vård av patienter med alkoholberoendeproblematik och Hur utbildning kan påverka sjuksköterskors attityder mot patienter med alkoholberoendeproblematik*.

Etiska överväganden

Etik inom forskning involverar krav som ställs på forskaren som utför studien och hur deltagarna i studien ska behandlas, då de ska skyddas från att bli fysiskt skadade och förödmjukade (Vetenskapsrådet, 2017). Forskningsetikens principer bygger på att deltagarna och deras viljor respekteras av forskaren (Sandman & Kjellström, 2013). Helsingforsdeklarationens riktlinjer efterföljdes i vår studie samt ICN:s etiska kod för sjuksköterskor (Vetenskapsrådet, 2017; ICN, 2017). Helsingforsdeklarationens principer efterföljdes genom att om en artikel stred mot de etiska krav som ställs, inkluderades inte artikeln i resultatet (Vetenskapsrådet, 2017). Sverige har lagar som skyddar den enskilda individen. I de granskade resultatartiklarna förhöll sig författarna till arbetet kring att artiklarna inte bröt emot lagen om etikprövning av forskning som avser människor. Lagen om etikprövning av forskning som avser forskning hos människor (SFS 2003:460) syftar till samtycke för att skydda den enskilda människan och till att respekt för människan kring forskning skall finnas.

Resultat

Sjuksköterskans attityder: negativa, neutrala och positiva

Ronzani, Higgins-Biddle och Furtado (2009) beskriver hur sjuksköterskan i sin yrkesroll i många fall är dömande mot patienterna, tillskillnad från andra yrkesgrupper inom vården. Yrkeslängden i form av erfarenhet spelade en betydande roll. Vårdandet av patienter med alkoholberoendeproblematik ansågs vara svårhanterligt och därav medförde det attityder av negativ karaktär, tillskillnad från exempelvis psykiatriker som är specialistutbildade inom den psykiska hälsan (Ronzani et al., 2009). Av de deltagande sjuksköterskorna på en akutmottagning svarade 41 av total 42 att de ansåg trots patientens ankomst till en akutmottagning fanns det möjlighet att hjälpa patienterna med alkoholproblem, tillskillnad ifrån doktorernas åsikt, som ansåg det motsatta (Indig, Copeland, Conigrave & Rotenko, 2008). Däremot hade sjuksköterskor och doktorer förhållandevis lika åsikter angående uppfattningar till att fråga patienter på akuten om alkoholvanor, vilket påverkade attityderna hos professionerna (Indig et al., 2008).

Det framkom inga skillnader i sjuksköterskors attityder till patienter med alkoholproblematik mellan de sjuksköterskor som själva konsumerade alkohol och de som inte gjorde det (Iqbal, McCambridge, Edgar, Young, & Shorter, 2015; Ronzani et al., 2009). De sjuksköterskor som hade vana i att vårda patienter med alkoholberoendeproblematik visade sig vara mer lämpliga att vårda patienterna än akutvårdspersonal (Iqbal et al., 2015). Dock fanns det skillnader i attityderna hos sjuksköterskor som arbetade inom primärvården, där sjuksköterskor som själva konsumerade alkohol generellt sett hade en mer tillåtande attityd till patienter med alkoholberoendeproblematik samt att de hade en högre nivå av tillfredsställelse av att vårda patienter med alkoholproblematik (Crothers & Dorrian, 2011). Vargas och Villar Luis (2008) beskriver likt föregående att positiva attityder till patienterna förekom i större utsträckning hos sjuksköterskor som själva dricker alkohol. Det visade sig dock att attityden övergick till negativa uppfattningar om patienten när konsumtionen övergick till bruk som översteg vad individen kunde hantera. Trots att neutrala attityder till patienter med alkoholberoendeproblematik dominerade, framkom det att en andel ansåg det vara oberikande och att de inte ville jobba med den typen utav patientgrupp (Crothers & Dorrian, 2011). Sjuksköterskor som inte jobbade på avdelningar avsedda för patienter med substansmissbruk av olika former, visade på en mer fientlig attityd gentemot patienterna med alkoholberoende problematik men även till de sjuksköterskor som var i tjänst på avdelningen (Lovi & Barr, 2009).

Attityden hos sjuksköterskorna grundar sig på erfarenheter av alkohol hos sjuksköterskan gentemot patienten (Crothers & Dorrian, 2011). Besitter sjuksköterskan en positiv syn av alkohol, har kunskaper inom ämnet och har ett öppet sinne, möts patienten av sjuksköterskan på ett mer personcentrerat och rättvist sätt. Beroende på sjuksköterskans egna brukande av alkohol skapas en grund till bemötandet av patienter med alkoholberoendeproblematik. Med detta menar Crothers

och Dorrian (2011) att erfarenheten sjuksköterskan besitter ger en självsäkerhet i yrket. Självsäkerheten grundades inte nödvändigtvis i att sjuksköterskan själv har ett beroende, missbruk eller riskbruk till alkohol, utan kan grunda sig i en konsumtion som inte medför negativa konsekvenser. Den goda vården baseras i den positiva synen på att vårda denna typ av patienter (Crothers & Dorrian, 2011). Vargas och Villar Luis (2008) beskriver att sjuksköterskorna yttrade en syn grundat på attityden kring vårdandet, att redan kring första delen utav vårdförloppet fanns ett ytterst litet hopp om att patienten kommer bli frisk från sitt beroende. Fördomarna hur patienten redan samma dag som utskrivning kommer, lär patienten söka upp första bästa bar och bli berusad.

Det beskrivs hur sjuksköterskorna upplever en patient med alkoholberoendeproblematik som en stereotyp vilket leder till en mer negativ attityd hos sjuksköterskorna då sjuksköterskan går in i mötet med förutfattade meningar angående patienten (Vargas & Villar Luis, 2008). Sjuksköterskorna ansåg att en alkoholist är en individ som inte kan vara utan alkohol under en längre tid och att ett annorlunda sätt att konsumera alkohol utifrån sin egen erfarenhet är ett beroende om patienten dricker mer än sjuksköterskan själv. Vargas och Villar Luis (2008) beskriver hur sjuksköterskorna som genomförde studien kategoriserade patienterna som hopplösa fall och den enda utvägen till ett nyktert liv är utan hjälp, att patienten själv måste ta beslutet för att kunna bli frisk.

Sjuksköterskans attityder angående rätten till vård av patienter med alkoholberoendeproblematik

En frustration bland sjuksköterskorna existerade gällande tillfrisknandet av patienter med alkoholproblematik. Trots att patienterna inkom för vård flertalet gånger, fanns det inget hopp hos sjuksköterskorna att beteendet hos patienterna förändrades. När de skrevs ut återkom de gång på gång för att söka vård i alkoholpåverkat tillstånd (Neville & Roand, 2014; Vargas, & Villar Luis, 2008). Av 66 individer som arbetade på en akutmottagning så hade 63 av dem en positiv syn på behandling av patientgruppen, dock avtog den positiva inställningen till lyckad behandling ju fler återfall patienten fick (Kelleher & Cotter, 2008). Ju mer sjuksköterskan var övertygad om att patienten inte skulle tillfriskna, desto sämre tilltro hade sjuksköterskan att behandlingen skulle utmynna i ett lyckat resultat (Crothers & Dorrian, 2011). Trots avsaknad tilltro till framgångsrik behandling hos patienterna ansåg sjuksköterskorna att patienterna med alkoholberoendeproblematik hade lika mycket rätt till vård och behandling av sitt tillstånd som patienter som led av andra åkommor. En sjuksköterska uttryckte att sina egna känslor var irrelevanta angående åsikter av patienten, de hade rätt till vård oavsett vårdgivarens uppfattning (Neville & Roand, 2014). Sjuksköterskor vittnade om en hotfull och stressig miljö vid vårdande av patienter med alkoholberoendeproblematik. Känslorna grundade sig i att patienterna kunde hota om våld och vara manipulativa vilket medförde att det var svårt för sjuksköterskorna att lita på dem och känna sig bekväma i att utföra vård. Även om det upplevdes som

riskfyllt att vårda patienterna, besegrade sjuksköterskans professionella syn på vårdandet över de negativa attityderna vilket innebar att patienterna fick vård oavsett deras beteende (Neville & Roand, 2014). Indig et al., (2008) beskriver att det fanns främst två hinder till att ge en bra vård till alkoholberoende patienter: patienternas brist på motivation till att sluta dricka alkohol och att patienterna befann sig i ett alkoholpåverkat tillstånd vilket resulterade i att behandlingen blev svår att utföra.

Hur utbildning kan påverka sjuksköterskors attityder till patienter med alkoholberoendeproblematik

Det förekom brist på kunskap i hantering av patienter med alkoholberoendeproblematik samt otillräcklig vetskap gällande lämpliga behandlingar för klientelet. Avsaknaden av utbildning uppenbarade sig hos sjuksköterskorna som en svag självkänsla i vårdandet av patienterna då de upplevde situationerna som besvärande (Indig et al., 2008; Neville & Roand, 2014; Crothers & Dorrian, 2011). Då sjuksköterskorna inte getts tillfälle att utveckla kunskaper i hantering av patienter med alkoholberoendeproblematik, så visade det sig att sjuksköterskornas interventioner angående alkoholkonsumtion var bristfällig (Kelleher & Cotter, 2008; Indig et al., 2008). Trots frånvaro av utbildning ansåg sjuksköterskor på en akutvårdsavdelning att de hade måttliga kunskaper i att hantera problem som kan uppstå vid vårdandet av patienter med alkoholberoendeproblematik (Kelleher & Cotter, 2008).

Sjuksköterskor av högre ålder ansåg att det inte gynnade patienterna att ha en negativ attityd till deras alkoholberoendeproblematik. De bedömde även i högre grad alkoholism som en sjukdom till skillnad från de yngre sjuksköterskorna (Crothers & Dorrian, 2011). Även om alkoholism ansågs vara ett sjukdomstillstånd, betraktade inte alltid sjuksköterskorna patienterna som sjuka individer. Det fanns en uppfattning hos sjuksköterskorna om att patienter med alkoholberoendeproblematik hade sig själva att skylla, de ansåg att deras tillstånd var självförvållat och beskrevs som oansvarsfulla individer (Lovi & Barr, 2009; Vargas & Villar Luis, 2008). Stereotypiska uppfattningar förekom av patienterna såsom att de var hemlösa och att de konsumerade alkohol till den grad att de inte var kapabla till att ta hand om sig själva. På ett sjukhus var det vanligt förekommande att patienter med alkoholberoendeproblematik beskylldes för att vara stökiga och tjuvaktiga (Lovi & Barr, 2009). Sjuksköterskorna tog ingen hänsyn till underliggande faktorer som kan ha påverkat att patienterna hade blivit alkoholberoende (Lovi & Barr 2009), samtidigt bedömde sjuksköterskor från en akutvårdsavdelning att en tredjedel av patienterna de mötte med alkoholberoendeproblematik led av någon typ av psykisk sjukdom (Iqbal et al., 2015). Enligt Kelleher och Cotter (2008) ansåg sjuksköterskor på en akutvårdsavdelning att alkoholberoende individer inte förknippades med svårigheter av kontroll av impulser till att dricka alkohol. En sjuksköterska (Vargas & Villar Luis, 2008) ansåg dock att alkoholister har ett tvångsbeteende, vilket medförde att patienten dricker alkohol, då det finns ett behov av alkohol för att fungera samt att patienten hade kunnat sluta dricka alkohol om en tillräckligt stark vilja till det existerade.

Utav totalt 42 sjuksköterskor ansåg 37 sjuksköterskor sig själva bära ett ansvar till att kunna identifiera/upptäcka en patients alkoholberoendeproblematik i journalsystemet (Indig et al., 2008). Det framkom att behovet av utbildning var tydligt. En låg andel av sjuksköterskorna hade utbildning angående bemötandet av patienter med alkoholberoendeproblematik (Iqbal et al., 2015). Studien visade på ett positivt resultat hos de sjuksköterskor med utbildning och erfarenhet i form av bemötande till patienterna. Motivationen och glädjen till att arbeta med patientgruppen ökade hos de sjuksköterskor som hade utbildning och kunskap inom området. Erfarenhet var en betydande faktor, inte bara i form av yrkeserfarenhet utan även ålder påverkade attityden vid bemötandet. Var det en yrkesvan sjuksköterska som arbetat i över 20 år eller redan arbetade på en beroendeavdelning hade sjuksköterskan fördelar i form av kunskap och motivation (Iqbal et al., 2015). Sjuksköterskor i tjänst på beroendeavdelningar beskrev hur motivationen till att vårda patienten ökade, då de var vana med att arbeta med just det problemet som patienten var drabbad av (Iqbal et al., 2015).

Diskussion

Metoddiskussion

Sökningar efter artiklar skedde i databaserna Pubmed och Cinahl. För att garantera att inga eventuella resultatartiklar förbisågs utfördes sökningar med ämnesord i databaserna Psykinfo och Cinahl. Dock redovisades inte den sökningen då det enbart påträffades dubletter från de tidigare sökningarna i Pubmed och Cinahl. Förekomst utav dubletter kan dock tyda på en fördel, då det visar på att de sökord som använts innefattade de artiklar som var relevanta för syftet. Åtta artiklar bildade resultatet, varav tre var kvalitativa och fem kvantitativa vilka redovisas i en artikelöversikt (se bilaga C).

Artiklar publicerade mellan år 2007 och 2017 valdes, vilket kan uppfattas som en nackdel då det under 10 år kan framkomma många nya upptäckter inom forskningsområdet. Hade ett smalare tidsperspektiv applicerats i sökningarna hade dock inte tillräckligt många artiklar hittats för att grunda ett resultat. Begränsningen som bestod av en tioårsperiod kan dock ändå anses stärka studiens trovärdighet (Wallengren & Henricsson, 2012) då det var nödvändigt för att skapa ett pålitligt resultat. Resultatartiklarna hade utförts i Brasilien, Australien, Irland och USA. Det kan diskuteras om resultatet är överförbart (Wallengren & Henricsson, 2012), då ingen av studierna genomfördes i varken Sverige, Skandinavien eller Europa. Dock är alkoholberoendeproblematik en förekomst som förekommer i flertalet länder världen över (WHO, 2011), därav anses resultatet vara av relevans även i Sverige. I flertalet av resultatartiklarna undersöktes attityder hos både sjuksköterskor och annan vårdpersonal. Det kan ifrågasättas om det motsvarar syftet i studien, då syftet ämnade

att fokusera på sjuksköterskors attityder. Även om sökordet *nurs** användes, inkluderades även annan sjukvårdspersonal i vissa artiklar vilket kan ge ett till viss del felaktigt resultat. Då *alcohol** användes som sökord innefattades även artiklar som innehöll andra substanser, såsom cannabis, bensodiazepiner etc. För att undvika att detta påverkade resultatet färgkodades därför endast meningar och påståenden som nämnde alkohol. En annan faktor som kan ha påverkat resultatet är att det hade kunnat skiljt sig beroende på vilken avdelning sjuksköterskorna var anställda. Möjligen hade ett annat resultat framkommit om alla studier som resultatet grundade sig på, endast hade undersökt sjuksköterskors attityder vilka var anställda på exempelvis en beroendeenhet, där sjuksköterskorna har en större vana av att möta patienter med alkoholberoendeproblematik. Då alla resultatartiklar var skrivna på engelska förekom det ibland svårigheter med översättning till det svenska språket, vilket riskerade att texten kan ha feltolkats och påverkat resultatet. Vid efterforskningen av artiklar användes den booleska operatorm NOT för begränsa sökningarna (Karlsson, 2012). För att undvika artiklar som undersökte studerande sjuksköterskors attityder, skrevs NOT *student OR students* in som fritext. Vid användning av NOT kan dock artiklar innehållande både studenters och sjuksköterskors attityder falla bort.

Av de artiklar som användes i resultatet var fem kvantitativa och tre kvalitativa. Kvalitativa artiklar ger ett mer beskrivande resultat, då deltagarens subjektiva upplevelse beskrivs (Forsberg & Wengström, 2013). De artiklar av kvantitativ sort kan bidra till ett mer sanningsenligt resultat då enkätundersökningar kan medföra en större känsla av anonymitet hos deltagarna. Blandningen av de båda typerna av artiklar medför en större pålitlighet av studien, då ämnet uppmärksammas utifrån flera perspektiv (Forsberg & Wengström). Samtliga granskade artiklar lästes utav två olika författare, varav totalt åtta svarade mot syftet och användes och bildade resultatet. Att artiklarna lästes av två olika personer anses stärka bekräftelsebarheten (Wallengren & Henricsson, 2012).

Resultatdiskussion

I resultatet framkom tre utmärkande kärnfrågor angående sjuksköterskors attityder i vårdandet av patienter med alkoholberoendeproblematik. Både den personliga och yrkesprofessionella erfarenheten, möjlighet till utbildning och rätten till vård framkom tydligt i majoriteten av de artiklar som grundade resultatet. Indig et al. (2008), Neville och Roand (2014) och Crothers och Dorrian (2011) beskriver den brist på självkänsla som existerar hos sjuksköterskan då utbildning inom det aktuella området var undermålig. Det påverkade sjuksköterskan i sin yrkesroll och patienten riskerade bli lidande då sjuksköterskan kan komma att möta dessa patienter inom alla omvårdnadssituationer, då alkoholberoendeproblematik ökar risken både för psykiska- och somatiska sjukdomstillstånd (Comptom, 2002). Trots att det uppstår riskfyllda och svåra situationer kring vårdandet så ansåg sjuksköterskor att rätten till vård övertog den negativa attityden (Neville & Roand, 2014). Oavsett sjuksköterskans personliga känslor så övertog den professionella synen, trots attityden till patienter med

alkoholberoendeproblematik kan vara negativ så har patienten ändå rätt till vård. I *Hälso- och sjukvårdslagen* (SFS 2017:30) beskrivs det att alla människors har rätt till vård, vilket styrker kravet på sjuksköterskan att utan personliga åsikter ge patienten vård utefter behov. Det individuella ansvaret ligger dock på att sjuksköterskan trots egna åsikter ska erbjuda patienten de resurser som krävs för att uppnå en framgångsrik behandling. Har sjuksköterskan en negativ attityd angående patientens inläggningsorsak eller sjukdomshistorik kan den personcentrerade vården brista, och då kan vården kritiskt ifrågasättas. De gånger patienter bemöttes med en positiv attityd var det från sjuksköterskor som hade yrkeserfarenhet och utbildning inom ämnet (Iqbal, et al., 2015; Crothers & Dorrian, 2011). Det sambandet syntes dock inte av Vargas (2014), då varken tidigare erfarenheter eller specialistutbildning påvisade någon skillnad i sjuksköterskors attityder gentemot patienter med alkoholproblematik.

Rätten till vård i Sverige behöver alla sjuksköterskor förhålla sig till, vilket leder till att den personliga åsikten angående var gränsen går för att en patient anses vara sjuk ska exkluderas när sjuksköterskan utövar sitt yrke. Neville och Roand (2014) beskriver hur sjuksköterskan trots tilltro för patientens tillfrisknande saknades ansågs patienten ändå ha rätt till vård. Det tyder på att patienter med alkoholberoendeproblematik har rätt till vård enligt sjuksköterskorna, frågan blir dock hur omvårdnadsattityden gentemot patienten uppenbarar sig i de fall sjuksköterskan personligen inte tycker att patienten har rätt till den vård patienten får och har rätt till, vilket *Hälso- och sjukvårdslagen* (SFS 2017:30) förtydligar inom svensk lag.

Lovi och Barr (2009) beskrev hur sjuksköterskor som inte jobbar på beroendeavdelningar visar på en mer fientlig attityd gentemot både patienter och sina kollegor som arbetar med beroendepatienter. Det tyder på ett bristande samarbete mellan sjuksköterskorna på de olika avdelningarna, där grunden skall vara att arbeta emot samma mål vilket är att få patienten så frisk som möjligt oavsett inläggningsorsak och sjukdomshistoria. I form utav vård skall patientens välmående alltid prioriteras. Det arbetslag som på sjukhus jobbar tillsammans skall arbeta mot samma mål, trots att sjuksköterskorna är anställda på olika avdelningar. Vårdande av en patient syftar på mer än när patienten är inskriven på en avdelning, då det ibland krävs eftervård i form utav rehabilitering och uppföljning. Ett beroende botas inte under en sjukhusvisit, utan det påverkar patienten livet ut. Att se sin patient som enbart patient och inte människa kan bidra till att helhetssynen försvinner. Sjuksköterskor som arbetar på beroendeavdelningar eller behandlingshem förklaras enligt Iqbal et al. (2015) erhålla en djupare kunskap inom ämnet, vilket medför motivation. Motivationen grundar sig i att vårdtiden fokuserar på tillfrisknande från alkoholberoendet. När en patient med alkoholberoendeproblematik läggs in på en avdelning av en annan orsak än beroendet, är det ändå viktigt att hantera patientens beroende av alkohol och inte bara behandla det aktuella problemet som patienten söker för. Det är betydande att grundorsaken till alkoholberoendeproblemet behandlas för att på så sätt undvika att patienten fortsätter söka vård för de problem som är

kopplade till en för hög alkoholkonsumtion, framförallt för patientens eget bästa men även för att spara in på resurserna inom vården. Det är därför nödvändigt att sjuksköterskan betraktar alkoholism som en sjukdom som kan behandlas vilket framkom att sjuksköterskorna gjorde (Lovi & Barr, 2009; Vargas & Villar Luis, 2008). I en annan studie framkom det att vårdpersonal hade en neutral syn på påståendet att alkoholism är en sjukdom (Field et al., 2011), vilket stärker det konstaterandet.

Sjuksköterskor som arbetar på beroendeavdelningar anses enligt resultatet att patientkontakten skapar en större glädje kring jobbet, då mer tid tillägnas till fördjupning om patienten och sjukdomen. De sjuksköterskorna hade en utbildning inom alkoholberoendeproblematik, något som saknades hos många utav deras kollegor, vilket i resultatet beskrevs leda till svag en självkänsla av yrkesrollen (Indig et al., 2008; Neville & Roand, 2014; Crothers & Dorrian, 2011). Har patienten fått en följsjukdom utav sin alkoholberoendeproblematik är det svårt som sjuksköterska att observera grundorsaken till det somatiska tillståndet, i de fall alkoholberoendeproblematiken inte tas upp som ett problem med patienten. Det framkommer i resultatdelen hur sjuksköterskor och doktorer upplever mottagaren, i detta fall patienten, oftast offensiv kring frågor om alkohol (Indig et al., 2008). Uttalandet tyder på en begräsning som baseras på mottagarens välkomnande till frågan, vilket kan påverka vårdförloppet. Upplevelsen är subjektiv, patienten behöver inte nödvändigtvis agera offensivt utan sjuksköterskan kan i detta fall kan ha en felaktig uppfattning angående hur patienten reagerar gällande frågor om alkohol.

I resultatet framkom det hur sjuksköterskor anser att patienter med alkoholberoendeproblematik har sig själva att skylla för deras sjukdomstillstånd (Lovi & Barr, 2009; Vargas & Villar Luis, 2008). Ett sådant synsätt på patienterna beskrivs även i en annan studie där en sjuksköterska uttrycker att patienter med leverskador stigmatiseras och hur de beskylls för att ha orsakat sina skador (Ortega & Ventura, 2013). Sjuksköterskan medger dock att attityden till patienterna borde förändras. Attityden som beskrivs ovan kan leda till ytterligare stigmatisering av patienter som har en problematisk relation till alkohol. Det kan anses skambelagt att lida av alkoholberoende, och kan medföra att patienterna avstår från att söka vård då de känner oro inför bemötandet. Trots den negativa uppfattningen av patientgruppen, kan ändå uttalandet om hur attityderna borde förändras (Ortega & Ventura, 2013) ses som en positiv förändring, då sjuksköterskan är medveten om att uppfattningen är orättvis. En bidragande faktor till de negativa attityder som somliga sjuksköterskor har, kan vara att klientelet är svåra att behandla så att de blir friska från sitt beroende och sin sjukdom. Att sjuksköterskorna upplevde att patienterna inte blev friska ingav en känsla av hopplöshet, att det inte är värt att lägga resurser på patienterna då de ändå inte kommer tillfriskna. Det kan möjligtvis tyda på att sjuksköterskorna ansåg att resurserna kan läggas på andra patienter som kan ha större chans till ett liv fritt från ohälsa.

Även om sjuksköterskor vars attityder var neutrala till patienter med alkoholberoendeproblematik, ansåg de att det var oberikande att vårda patienterna och att de inte ville vårda dem (Crothers & Dorrian, 2011). Det beskrivs hur sjukvårdspersonal i Europa generellt sett inte vill jobba med den typen av patientgrupp, då vårdande av deprimerande patienter eller patienter med diabetes var mer eftertraktat att vårda i alla länder (Gilchrist, Moskalewicz, Slezakova, Okruhlica, Torrens, Vajd & Baldacchino, 2010). Slutsatsen som kan dras utav det är att trots neutrala attityder, existerar det en ovilja att möta och vårda patienter som lider av alkoholberoendeproblematik. En möjlig anledning till det kan vara den hotfulla miljön och det faktum att patienterna till viss del kan bete sig manipulativt och inte alltid är ärliga mot sjuksköterskorna (Neville & Roand, 2014). När sjuksköterskorna beskrev en patient med alkoholberoendeproblematik framkom det stereotypiska föreställningar (Vargas & Villar Luis, 2008; Lovi & Barr, 2009). Dock är det inte alltid möjligt att observera om en patient har ett problem med alkohol, därav är det betydande att våga fråga patienten om alkoholvanor. Det framgår att sjuksköterskor inte alltid ställer frågor om alkoholvanor, om det inte tydligt framgår att tillståndet patienten befinner sig i är relaterat till alkohol (Johansson, Bendtsen & Åkerlind, 2002). Det kan medföra att patienter som är i behov av hjälp inte upptäcks av sjuksköterskorna.

Konklusion

Erfarenhet var en betydande faktor som hade stor inverkan på vilken attityd sjuksköterskan hade. Det framkom att sjuksköterskors attityder såväl påverkas och inte påverkas av deras egen alkoholkonsumtion. I stort sett framgick det att de sjuksköterskor som själva konsumerar alkohol har en mer positiv attityd till patienter med alkoholberoendeproblematik än de sjuksköterskor som inte konsumerar alkohol. Attityden övergick dock från positiv till negativ, om patienten inte klarade av att hantera alkoholen. De sjuksköterskor som hade erfarenhet och var bekanta med att vårda patienter med alkoholberoendeproblematik hade mer positiva attityder än sjuksköterskor som inte hade den erfarenheten. Trots att det kunde vara riskfyllt att vårda patienter med alkoholberoendeproblematik, övertog den professionella synen på patienten hos sjuksköterskan och patientens rätt till vård vann, oavsett om sjuksköterskan hade en negativ attityd i de riskfyllda situationerna. Det framgick att det fanns en brist på kunskap inom ämnet alkoholberoendeproblematik, och att mer utbildning bör erbjudas till sjuksköterskor så att vårdandet och hanteringen av patienterna upplevs som mindre besvärande. Ytterligare utbildning behövs angående sjukdomen, då det saknades en förståelse för de underliggande faktorer som bidrar till att patienterna utvecklar ett alkoholberoende samt för att motverka fördomar sjuksköterskorna har om de patienter som lider av alkoholberoendeproblematik.

Implikation

Sjuksköterskor möter eller kan komma att möta patienter som lider av alkoholberoendeproblematik inom alla olika delar av vården. För att patienterna med alkoholberoendeproblematik ska våga söka och erbjudas den vård de har rätt till ska de behandlas rättvist och inte stigmatiseras av sjuksköterskorna som bemöter dem. För att undvika att patienterna behandlas orättvist och bemöts med en negativ attityd, bör utbildning inom ämnet erbjudas till såväl sjuksköterskestudenter som legitimerade sjuksköterskor. Ytterligare forskning inom området är av intresse för att undersöka sjuksköterskors attityder gentemot patienter som har en problematisk relation till alkohol, samt forskning om arbetsmiljön i form av sjuksköterskors attityder gentemot varandra, och även patienters perspektiv av bemötandet inom vården.

Referenser

- Anderson, P., Cremona, A., Paton, A., Turner, C. & Wallace, P. (1993). The risk of alcohol. *Addiction*, 88, 1493-1508.
- Berkel, D.M. & Pandey, S.C. (2017). Emerging Role of Epigenetic Mechanisms in *Alcohol Addiction*. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*. 41(4), 666-680. Doi: 10.1111/acer.13338
- Carlsson, S. & Eiman, M. (2003). *Evidensbaserad omvårdnad – Studiematerial för undervisning inom projektet "Evidensbaserad omvårdnad – ett samarbete mellan Universitetssjukhuset MAS och Malmö högskola"*. Rapport nr 2. Malmö: Fakulteten för hälsa och samhälle, Malmö Högskola.
- Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2016, 29 januari). Fakta om: Alkohol. Hämtad 16 november, 2017, från <http://www.can.se/Fakta/alkohol/>
- Comptom, P. (2002). Caring for an alcohol-dependent patient. *Nursing*, 32(12), 58-63.
- *Crothers, C. E. & Dorrian, J. (2011). Determinants of Nurses' Attitudes toward the Care of Patients with Alcohol Problems. *International Scholarly Research Network*, 2011. Doi: 10.5402/2011/821514
- Dahlborg-Lyckhage, E. (2012). Att analysera berättelser (narrativer). I F. Friberg (Red.), *Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (2:a uppl., s. 161-170). Lund: Studentlitteratur.
- Dilkes-Frayne, E., Fraser, S., Kocanovic, R., Moore, Pienaar, K. & Treloar, C. (2017). Diffracting addicting binaries: An analysis of personal accounts of alcohol and other drug 'addiction' . *Health*, 21(5), 519-537. Doi: 10.1177/1363459316674062
- Ducci, F. & Goldman, D. (2008). Genetic approaches to addiction: genes and alcohol. *Society for the study of addiction*, 103, 1414-1428. Doi:10.1111/j.1360-0443.2008.02203.x
- Egidius, H. (2005). *Psykologilexikon* (3. Uppl.). Stockholm: Natur & Kultur.
- Field, A.C., Cochran, G., Foulkrod, K. & Crown, C. (2011). Trauma healthcare providers knowledge of alcohol abuse. *J Trauma*. 70(6), 1437-1443. Doi: 10.1097/TA.0b013e31821b257f
- Folkhälsomyndigheten. (2016). Folkhälsan i Sverige: årsrapport 2016. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/cc89748e004743c39ff4c03fec24c570/folkhalsan-i-sverige-2016-16005.pdf>

- Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Att göra systematiska litteraturstudier: värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. (3:e upplagan). Stockholm: Natur & kultur.
- Franck, J. & Nylander, I. (2011). Missbruk och beroende. I J. Franck & I. Nylander (Red.), *Beroendemedicin* (s. 11-16). Lund: Studentlitteratur.
- Franck, J. (2011). Utredning och behandling av alkoholberoende. I J. Franck & I. Nylander (Red.), *Beroendemedicin*. (s. 113-127). Lund: Studentlitteratur.
- Freiberg, M.S & Kraemer, K.L. (2010). Focus on the heart: alcohol consumption, HIV infection, and cardiovascular disease. *Alcohol Research and Health*, 33(3), 237-246.
- Gilchrist, G., Moskalewicz, J., Slezakova, S., Okruhlica, L., Torrens, M., Vajd, R. & Baldacchino, A. (2010). Staff regard towards working with substance users: a European multi-centre study. *Society for the study of addiction*, 106, 1114-1125.
- Gustin Wiklund, L. & Lindwall, L. (2012). *Omvårdnadsteorier i klinisk praxis*. Stockholm: Natur & Kultur.
- *Indig, D., Copeland, J., Conigrave, K. M. & Rotenko, I. (2008). Attitudes and beliefs of emergency department staff regarding alcohol-related presentations. *International Emergency Nursing*, 17, 23-30. Doi: 10.1016/j.ienj.2008.08.002
- International Council of Nurses [ICN]. (2017). Tillgänglig: <http://www.icn.ch/en/>
- Internetmedicin. (2017, 30 januari). Alkoholberoende, diagnostik och behandling. Hämtad 13 november, 2017, från <http://www.internetmedicin.se/page.aspx?id=1590>
- *Iqbal, N., McCambridge, O., Edgar, L., Young, C. & Shorter, G. W. (2015). Health-care professionals' attitudes across different hospital departments regarding alcohol-related presentations. *Drug and Alcohol Review*, 34, 487-494. Doi: 10.1111/dar.12243
- Jarl, J., Johansson, P., Eriksson, A., Eriksson, M., Gerdtham, U., Hemström, Ö., ... & Ramstedt, M. (2006) *Till vilket pris? Om alkoholens kostnader och hälsoeffekter I Sverige 2002*. (SoRAD – Forskningsrapport nr 37). Stockholm: Stockholms Universitetet.
- Johansson, K., Bendtsen, P. & Åkerlind, I. (2002). Early intervention for problem drinkers: Readiness to participate among general practitioners and nurses in Swedish primary health care. *Alcohol and alcoholism*, 37(1), 38-42. Doi: <https://doi-org.ezproxy.bib.hh.se/10.1093/alcalc/37.1.38>

- Karlsson, E.K. (2012). Informationssökning. I M. Henricsson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad*. (uppl. 1:6., s. 95-113). Lund: Studentlitteratur.
- *Kelleher, S. & Cotter, P. (2008). A descriptive study on emergency department doctors' and nurses' knowledge and attitudes concerning substance use and substance users. *International Emergency Nursing*, 17, 3-14. Doi: 10.1016/j.ienj.2008.08.003
- Leshner, A.I. (1997). Addiction Is a Brain Disease, and It Matters. *Science*, 278, 45-47. Doi: 10.1126/science.278.5335.45
- *Lovi, R. & Barr, J. (2009). Stigma reported by nurses related to those experiencing drug and alcohol dependency: A phenomenological Giorgi study. *Contemporary Nurse*, 33:2, 166-178. Doi: 10.5172/conu.2009.33.2.166
- *Neville, K. & Roand, N. (2014). Challenges in Nursing Practice: Nurses' Perceptions in Caring for Hospitalized Medical-Surgical Patients with Substance Abuse/Dependence. *The Journal of Nursing Administration*, 44, 339-346. Doi: 10.1097/NNA.0000000000000079
- Ortega, L.B., Ventura, C.A. (2013). I am alone: The experience of nurses delivering care to alcohol and drug users. *Journal of School of Nursing, University of São Paulo*, 47(6). doi.org/10.1590/S0080-623420130000600019
- Ramstedt, M., Sundin, E., Landberg, J. & Raninen, J. (2014). *ANDT-bruket och dess negativa konsekvenser i den svenska befolkningen 2013 – en studie med fokus på missbruk och beroende samt problem för andra än brukaren relaterat till alkohol, narkotika, doping och tobak*. STAD-rapport nr 55. <http://stad.org/sites/default/files/media/STAD-rapport-nr-55-ANDT-feb-20141.pdf>
- *Ronzani, T. M., Higgins-Biddle, J. & Furtado, E. F. (2009). Stigmatization of alcohol and other drug users by primary care providers in Southeast Brazil. *Social Science & Medicine*, 69, 1080-1084. Doi: 10.1016/j.socscimed.2009.07.026
- Rosén, A. S. (2017). Attityd. *Nationalencyklopedin*. Hämtad 2017-10-17 från: <http://www.ne.se/upplagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/attityd>
- Sandman, L. & Kjellström, S. (2013). *Etikboken: Etik för vårdande yrken*. (uppl. 1:4). Lund: Studentlitteratur.
- SFS (1998:204). *Personuppgiftslagen*. Stockholm: Justitiedepartementet L6. Hämtad 4 oktober, 2017, från <https://www.riksdagen.se/sv/dokument->

lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/personuppgiftslag-1998204_sfs-1998-204

SFS (2003:460). *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad 4 oktober, 2017, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som_sfs-2003-460

SFS (2017:30). *Hälso- och sjukvårdslag*. Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad 4 oktober, 2017, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso--och-sjukvardslag_sfs-2017-30

Socialstyrelsen. (2012). *Så kan sjukvården förebygga sjukdom – en inspirationsskrift för beslutfattare i hälso- och sjukvården*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Statens folkhälsoinstitut. (2011). Uppdrag: förebygga - Statens folkhälsoinstituts regeringsuppdrag inom ANDT 2008-2010. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/288a0f9f8be0403184aea95518faf505/uppdrag-forebygga2.pdf>

Svenska Akademien. (2015). *Svenska akademiens ordlista över svenska språket*. Stockholm: Nordstedt.

*Vargas, D. & Villar Luis, M. A. (2008). Alcohol, alcoholism and alcohol addicts: conceptions and attitudes of nurses from district basic health centers. *Rev Latino-am Enfermagem*, 16, 543-550.

Vargas, D. (2014). Nurses' personal knowledge and their attitudes toward alcoholism issues: A study of a sample of specialized services in Brazil. *Journal of Nursing Education and practice*, 14, 123-131.

Wallengren, C. & Henricson, M. (2012). Vetenskaplig kvalitetssäkring av litteraturbaserat examensarbete. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination*. (uppl. 1:6., s. 481-496). Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningsed*. Vetenskapsrådet.

World Health Organization. (2011). Global status report on alcohol and health. Hämtad från: http://www.who.int/substance_abuse/publications/global_alcohol_report/msbgsruprofiles.pdf

Artiklar med markering * ingår i studiens resultat.

Tabell 1: Sökordsöversikt

Sökord	Cinahl	Pubmed
Sjuksköterska	Nurs*	Nurs*
Attityd	Attitude*	Attitude*
Alkohol	Alcohol*	Alcohol*
Alkoholmissbruk	Alcohol abuse Alcohol addiction	Alcohol abuse Alcohol addiction
Alkoholberoende	Alcohol dependence	Alcohol dependence
Alkoholism	Alcoholism	Alcoholism

Tabell 2: Sökhistorik

Sökhistorik

Datum	Databas	Sökord	Antal träffar	Lästa abstrakt	Granskade artiklar	Resultatartiklar
15/10	Cinahl	nurse OR nurses OR nursing AND attitude OR attitudes AND alcoholism OR alcohol dependence OR alcohol abuse OR alcoholic OR alcoholic addiction NOT student OR students Limits: 2007- 2017, english	75	20	12	5
19/10	Cinahl	nurs* AND alcohol* AND attitud* NOT student* Limits: 2007- 2017, english, abstract available	154	7	4	2
20/10	Pubmed	nurse OR nurses OR nursing AND attitude OR attitudes AND alcoholism OR alcohol dependence OR alcohol abuse OR alcoholic OR alcoholic addiction NOT student OR students	114	8	1	1

		Filters: 10 years, english, abstract				

Tabell 3: Artikelöversikt

Artikel 1

Referens	Crothers, C.E., Dorrian, J. (2011). Determinants of Nurses' Attitudes toward the Care of Patients with Alcohol Problems. <i>International Scholarly Research Network 2011</i> . 1-11. doi: 10.5402/2011/821514.
Land Databas	Australien. Cinahl.
Syfte	Syftet var att undersöka sjuksköterskors attityder och personliga åsikter om alkoholism och till att vårda patienter med alkoholproblem.
Metod: Design	Kvantitativ studie. Statistisk analys.
Urval	Inklusionskriterier: registrerad eller nuvarande anställd sjuksköterska.
Datainsamling	Enkäter skickades till sjuksköterskor som var verksamma på ett australienskt sjukhus. Sjuksköterskor valdes från fyra olika medicinska avdelningar samt genom seminarier där intresserade sjuksköterskor kunde närvara. Sjuksköterskorna uppmanades att berätta om studien för att på så sätt få fler deltagare. Frågeformulären postades eller lämnades till forskarna i en box som fanns i avdelningens fikarum. 150 enkäter gavs ut till intresserade, varav 51 av dessa besvarades.
Dataanalys	Datan analyserades i fyra steg med hjälp av SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). I steg ett presenterades en översikt av datan. I steg två bedömdes reliabiliteten i de olika frågeformulären. I steg tre uppkom den genomsnittliga attityden från den analyserande datan och slutligen i steg fyra utfördes en utforskande endimensionell analys för att finna sambandet mellan sjuksköterskornas attityder till alkoholister och alkoholism, och hur dessa stod i förbindelse med sjuksköterskornas personliga karaktärsdrag.
Bortfall	Två enkäter kunde ej användas till resultatet då dessa inte var 100% ifyllda.
Slutsats	Generellt sett hade sjuksköterskorna neutrala till positiva inställningar gällande problematik kopplat till alkohol, vilket visade skilja sig mot tidigare årtiondens undersökningar. Dock hade en sjundedel av deltagarna en negativ attityd till att vårda patienter med alkoholproblem. Alkoholvanor, ålder och synen på alkoholism påverkade sjuksköterskornas attityder till vården som ges till patienterna. Det fanns en brist på kunskap angående behandling och hantering av patienter med alkoholberoendeproblematik.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I

Artikel 2

Referens	Indig, D., Copeland, J., Conigrave, K. M. & Rotenko, I. (2008). Attitudes and beliefs of emergency department staff regarding alcohol-related presentations. <i>International Emergency Nursing</i> , 17, 23-30.
Land Databas	Australien. Cinahl
Syfte	Undersöka akutvårdspersonals attityder och övertygelser om uppvisande som var alkoholrelaterade, för att förbättra och underlätta vid ingripandet av dessa patienter.
Metod: Design	Kvantitativ studie. Statistisk analys.
Urval	Lämplig akutvårdspersonal som var anställda på två olika sjukhus i Sydney. 40 personer från vardera sjukhus deltog i studien. På grund av bortfall resulterade det i att totalt 78 personer medräknades i studiens resultat.
Datainsamling	Deltagarna gick på tre stycken utbildningstillfällen (30 minuter per tillfälle) gällande alkoholrelaterade uppvisanden. Efter det fyllde de i frågeformulär. Formuläret bedömde deltagarnas attityder och uppfattningar. Formulären innehöll frågorna: (1) fråga patienter om deras alkoholkonsumtion, (2) notera i journalen om patientens bakgrund gällande alkoholkonsumtion, (3) undersöka om patienten har problem med alkohol, (4) ingripa vid problem med alkohol hos patienten, (5) söker specialister vid behov och (6) hänvisa patienter till specialistvård.
Dataanalys	Svaren i frågeformulären skildrades genom en beskrivande statistik. T-tester användes för att jämföra variationer mellan spridningarna av datan och chi-square test för statistisk kategorisk information.
Bortfall	40 deltagare från varje sjukhus, vilket resulterade i 80 stycken deltagare som fyllde i formulären. Dock var två av de 80 deltagare administrativ personal, därav ett bortfall på två personer. Utav de 78 deltagarna var 42 stycken sjuksköterskor.
Slutsats	Studien visar att det förekom brister i personalens kunskaper inom ämnet. Sjukvårdspersonalens självförtroende, färdigheter och hantering av patienter med alkoholrelaterade problem var bristfälligt. Akutvårdspersonalen behövde mer träning inom ämnet för att förbättra och stödja patienter med alkoholrelaterade problem. Av total 42 ansåg 41 av sjuksköterskorna att det var möjligt att hjälpa patienter med alkoholberoendeproblematik på akutmottagningen. Främst två faktorer hindrade sjuksköterskorna från att ge en bra vård: bristfällig motivation hos patienterna till att sluta dricka alkohol och att de inte befann sig i ett nyktert tillstånd vilket medförde att de var svårbehandlade. Utav de 42 deltagande sjuksköterskorna ansåg 37 att de hade ett ansvar angående identifiering av alkoholberoendeproblematik hos en patient i journalsystemet.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I

Artikel 3

Referens	Iqbal, N., McCambridge, O., Edgar, L., Young, C. & Shorter, G. W. (2015). Health-care professionals' attitudes across different hospital departments regarding alcohol-related presentations. <i>Drug and Alcohol Review</i> , 34, 487-494.
Land Databas	Irland. Pubmed
Syfte	Syftet var att undersöka personal från olika vårdyrken och avdelningar och deras attityder till patienter med alkoholrelaterade sjukdomar.
Metod: Design	Kvantitativ studie. Statistisk analys.
Urval	Inklusionskriterier: att personalen har en patientnära arbetsroll från avdelningar som är relevanta för studien och att de skulle vara över 18 år. 204 personer deltog i studien.
Datainsamling	Data samlades in från tre olika sjukhus där 204 personer deltog. Under två veckor fanns affischer som informerade personalen om studien och där fanns frågeformulär att fylla i. Ifyllda formulär lämnades i en förseglad låda. Genom SAAPPQ (Short Alcohol and Alcohol Problems Perception Questionnaire) beräknades deltagarnas attityder till patienter med alkoholrelaterade sjukdomar. SAAPPQ innehöll skalor där 0-6 utgjorde en skala. 0 innebar att deltagaren absolut inte höll med påståendet och 6 innebar att deltagaren absolut höll med.
Dataanalys	En statistisk analys genomfördes genom SPSS. För att hitta kännetecken i datan utfördes en beskrivande statistisk analys. Datan bearbetades fem gånger för att finna de olika kategorierna. Resultatet av bearbetningen delades in i fem olika modeller.
Bortfall	Presenterades ej i studien.
Slutsats	Specialistutbildning och arbetserfarenhet visade sig ha en betydande inverkan på att personalens attityder var positiva. Det var ingen tvekan om att utbildning av personal skulle ge dem bättre färdigheter i att hitta och ingripa vid problem hos patienter med alkoholproblematik, att hänvisa dem till rätt vårdinstans och erbjuda dem rätt behandling. Inga skillnader framkom angående attityder gentemot patienter med alkoholrelaterade problem hos de sjuksköterskor som konsumerade alkohol och de sjuksköterskor som inte gjorde det.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I

Artikel 4

Referens	Kelleher, S. & Cotter, P. (2008). A descriptive study on emergency department doctors' and nurses' knowledge and attitudes concerning substance use and substance users. <i>International Emergency Nursing</i> , 17, 3-14.
Land Databas	Irland Cinahl
Syfte	Syftet var att ta reda på sjuksköterskor och läkares kunskaper och attityder angående substansmissbrukande- och brukare.
Metod: Design	Kvantitativ studie. Statistisk analys.
Urval	Sjuksköterskor och doktorer som jobbade på tre olika universitetssjukhus på Irland valdes. 66 personer deltog i studien.
Datansamling	Sjuksköterskorna och doktorerna ombads att fylla i frågeformulär där frågorna handlade om deras attityder och kunskaper angående substansmissbrukande- och brukare, som dom blev tilldelade på sin arbetsplats. Avdelningschefer och potentiella deltagare spred informationen och uppmuntrade personalen till att delta i studien. Under fyra veckor delades frågeformulären ut. Frågeformulären lämnades in i en låda som fanns på vardera avdelning. Utav 145 deltagare fick de totalt 66 ifyllda formulär.
Dataanalys	SPSS (statistical package for social sciences) användes för analys av datan. Attityderna mättes genom en 4-poängs Likert skala.
Bortfall	Ett externt bortfall förekom då 145 frågeformulär delades ut men endast 66 besvarades. Ett bortfall på 79 personer.
Slutsats	Resultatet visar på att akutvårdspersonalens attityder är lämpliga för jobba med substansbrukare på ett konstruktivt sätt, vilket troligtvis har en positiv påverkan på vården som ges. Generellt sett hade deltagarna tillräckligt med kunskap, men det fanns brister angående om hur de skulle gå till väga vid interventioner hos missbrukare. Resultatet föreslår att trots positiva inställningar till substansmissbrukande- och brukare, riskerades det missas att ingripa och erbjuda behandling till dessa patienter, på grund av kunskapsbrist. Utav 66 deltagare hade 63 av dem en positiv uppfattning av behandling av patienter som lider av ett substansmissbruk. Den positiva uppfattningen minskades dock desto mer återfall en patient fick.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I

Artikel 5

Referens	Lovi, R. & Barr, J. (2009). Stigma reported by nurses related to those experiencing drug and alcohol dependency: A phenomenological Giorgi study. <i>Contemporary Nurse</i> , 33:2, 166-178.
Land Databas	Australien Cinahl
Syfte	Syftet var att undersöka sjuksköterskor vilka var anställda på en alkohol- och drog enhet och deras upplevelser av att vårda patienterna på deras avdelning.
Metod: Design	Kvalitativ studie. Fenomenologisk Giorgi design.
Urval	Sjuksköterskor som jobbade på en beroendeenheter fick möjlighet att anmäla sitt intresse till att delta i studien. Inklusionskriterierna var följande: att de jobbade i den sydöstra regionen av Queensland, att de skulle inneha legitimation för sitt yrke och att de för tillfället var anställda på en alkohol- och drogavdelning där patienterna fick receptbelagda mediciner. De sjuksköterskor som inte behärskade det engelska språket exkluderades. Sex stycken sjuksköterskor deltog i studien.
Datainsamling	Genom djupgående samtal beskrev sjuksköterskorna hur det var att vårda patienter med beroendeproblematik. De två första intervjuerna innehöll breda frågor som "Kan du berätta hur det är att jobba med patienter med alkohol- och drogproblematik?". För att inte riskera att samtalen ändrade riktning som inte var ämnesrelaterat ställdes ibland ledande frågor. Efter intervjuerna analyserades svaren och för att få mer detaljer lades ytterligare frågor till. Intervjuerna pågick i 30-50 minuter, spelades in och bearbetades direkt efter samtalet.
Dataanalys	Datan analyserades genom Giorgis fenomenologiska metod, vilket innebär att datan genomarbetades flertalet gånger för att se deltagarnas upplevelser ur ett holistisk perspektiv. Efter att texten var bearbetad togs meningsbärande enheter fram. Slutligen sammanställdes de meningsbärande enheterna så att de bildade sammanhängande uttalanden.
Bortfall	Redovisades ej.
Slutsats	Studien visade på att det förekom ett olämpligt bedömande av patienter med beroendeproblematik. De negativa inställningarna visade sig genom stigmatisering och negativa attityder hos allmänsjuksköterskorna. Sjuksköterskorna hade bristande kunskaper för vilken vård patienter med beroendeproblematik behöver, och saknade förståelse för patienterna. De negativa attityderna berodde dels på bristfällig utbildning inom beroendesjukdomar.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I

Artikel 6

Referens	Neville, K. & Roand, N. (2014). Challenges in Nursing Practice: Nurses' Perceptions in Caring for Hospitalized Medical-Surgical Patients with Substance Abuse/Dependence. <i>The Journal of Nursing Administration</i> , 44, 339-346.
Land Databas	USA. Cinahl.
Syfte	Att undersöka sjuksköterskors uppfattningar av att vårda inskrivna medicinsk/kirurgiska patienter med ett substansberoende- eller missbruk.
Metod: Design	Kvalitativ studie. Induktiv design.
Urval	Sjuksköterskor från fem olika avdelningar valde att delta i studien. Tre avdelningar var medicinsk-kirurgiska, en neuro-ortopedisk och en onkologiavdelning. Sjuksköterskorna introducerades och informerades om studien under ett möte samt att de fick ett brev med information om bland annat syfte, sekretess och rätten att hoppa av undersökningen. 24 sjuksköterskor svarade skriftligt på frågorna.
Datainsamling	Sjuksköterskorna svarade på följande frågor: 1. Vad har du för tankar och känslor om att ta hand om patienter som har ett problematiskt substansmissbruk/beroende på sjukhuset? 2. Hur påverkas omvårdnaden du ger till patienter som har ett substansmissbruk/beroende på sjukhuset?
Dataanalys	En konstant jämförelseanalys gjordes genom kodning av kategorier, vilket genererade gemensamma teman eller mönster. För att försäkra sig om att kategorierna var trovärdiga fick sjuksköterskor som var experter forskningsmetodologi och klinisk praktik tillgång till deltagarnas svar på frågorna. De delade deras tolkningar och uppnådde konsensus med de teman som framkommit av resultatet.
Bortfall	Framkom ej i studien.
Slutsats	Resultatet visade på flertalet utmaningar i att ge omvårdnad till patienterna, dock besegrades utmaningarna av professionaliteten i yrket. Negativa attityder till att vårda substansberoende/missbrukande patienter uttrycktes av sjuksköterskorna. Det som var negativt var att de var rädda för sin egen säkerhet, att de upplevde rädsla, manipulerande patienter, svårigheter med att ge vård samt ett behov av utbildning och kunskap.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I

Artikel 7

Referens	Ronzani, T. M., Higgins-Biddle, J. & Furtado, E. F. (2009). Stigmatization of alcohol and other drug users by primary care providers in Southeast Brazil. <i>Social Science & Medicine</i> , 69, 1080-1084.
Land Databas	Brasilien. Cinahl.
Syfte	Syftet var att ta reda på hur hälso- och sjukvårdspersonal i sydöstra Brasilien ser på användandet av alkohol och droger.
Metod: Design	Kvantitativ studie. Okontrollerad utforskande studie.
Urval	609 personer som arbetar inom primärvården deltog i studien.
Datansamling	Deltagarna fick fylla i och svara på 4 olika formulär: Frågeformulär om <i>hälsoproblem</i> , <i>bedömningsskala om alkoholism</i> , <i>frågeformulär om yrkesutövarna</i> och <i>personliga svårigheter av utvärderingar</i> .
Dataanalys	Informationen analyserades och bearbetades genom ett statistiskt dataprogram kallat SPSS, där standardavvikelser, medelvärde, frekvens och procent användes. Chi-square test användes för att beräkna skillnader på fördelningarna mellan de olika variablerna och grupperna. <i>Brickman's model</i> , <i>svårigheter att hantera patienter</i> och <i>moraliserande</i> användes som beroende variabler. <i>Ålder</i> , <i>kön</i> , <i>region</i> , <i>hälsostatus</i> och <i>yrkeskategori</i> användes som oberoende variabler.
Bortfall	Redovisades ej.
Slutsats	Studien presenterar strategier för hur attityder hos hälso- och sjukvårdspersonal till bland annat alkoholberoende patienter kan förändras och förbättras då framförallt sjuksköterskorna dömer patienter som lider av ett substansmissbruk, för att på så sätt förbättra vården som ges till dessa patienter. Det redovisas att sjukvårdspersonal behöver vara kvalificerade att ändra attityden gentemot patienter med bland annat alkoholberoendeproblematik, för att förbättra vården till patienterna. Det är därför viktigt att implementera rehabilitering av patienter med alkoholproblematik för att utveckla förståelse om den stigmatisering de utsätts för. De sjuksköterskor med mindre erfarenhet upplevde att patienter med alkoholberoendeproblematik var mer svårhanterliga än de sjuksköterskor som hade erfarenhet av just den typen av vårdande, vilket resulterade i en mer negativ attityd hos de oerfarna sjuksköterskorna.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I

Artikel 8

Referens	Vargas, D. & Villar Luis, M. A. (2008). Alcohol, alcoholism and alcohol addicts: conceptions and attitudes of nurses from district basic health centers. <i>Rev Latino-am Enfermagem</i> , 16, 543-550.
Land Databas	Brasilien. Cinahl.
Syfte	Att ta reda på sjuksköterskor vilka arbetar inom offentliga hälso- och sjukvårdsenheter och deras uppfattningar och attityder till alkohol, alkoholism och alkoholmissbrukare.
Metod: Design	Kvalitativ metod. Intervjustudie.
Urval	Tre olika offentliga hälso- och sjukvårdsenheter. Dessa valdes pga. att verksamheten är öppen hela dygnet. Tio sjuksköterskor valdes vilka valdes medvetet pga. deras arbetsskift då författarna ville ha sjuksköterskor från varje skift på alla tre institutioner. Sjuksköterskorna tilldelades ett nummer för att svaren ej skulle kunna härledas till en specifik sjuksköterska. Deltagarna gav ett skriftligt medgivande till att delta i studien.
Datainsamling	Semi-strukturerade och strukturerade intervjuer utfördes. De innehöll frågor som: 1. Vad har du för åsikt om alkoholdrinkar? 2. Vad tycker du om en person som konsumerar alkoholdrinkar? 3. Hur hanterar du patienter som missbrukar alkohol?
Dataanalys	Innehållsanalys och tematisering av innehållet utfördes. Intervjuerna spelades in, kopierades och lästes grundligt igenom. Genom identifiering av olika uttalanden från intervjuerna uppkom de olika kategorierna. I nästa steg utvärderades varje tema för att utveckla förståelse för sjuksköterskornas uppfattningar i ämnet.
Bortfall	Presenteras inte i artikeln.
Slutsats	Sjuksköterskorna ansåg att alkoholism är en sjukdom och att patienterna lider av ett beroende och att de har en tillåtande attityd till måttligt drickande. Beroende på om sjuksköterskan själv använder alkohol så skiftar attityden mot dem som brukar alkohol: sjuksköterskor som är nykterister var negativa till alkohol till skillnad från sjuksköterskor som själva använder alkohol. Dock hade båda dessa grupper en negativ inställning till patienter med överdriven alkoholkonsumtion.
Vetenskaplig kvalitet	Grad I

Alicia Karisaar

Ellinor Arvidsson

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se